Dette er først og fremst en praktisk håndbok der man kan lete frem svar på de spørsmål som måtte melde seg når man forsøker å finne frem i en jungel av rettigheter og begrensninger som nybakte foreldre. Det første kapitlet er viet en klargjøring av juridiske og medisinske termer som brukes samt informasjon om fastsettelse av foreldreskap og foreldreansvar. De neste kapitlene tar for seg en rekke temaer knyttet til det å bli foreldre, som økonomiske stønader, rettigheter i arbeidslivet og diskrimineringsvern, mens det avsluttende kapitlet klargjør regler i forhold til ulike temaer som tilpasning på arbeidsplassen, folketrygdytelse og samlivsbrudd. Lurer du på om du har rett til fri med lønn for å gå til svangerskapskontroll eller om far har rett til fri fra jobben for å være med, er dette konkrete spørsmål som besvares. Dette er altså ikke en lærebok som skal leses fra perm til perm, men den har mer karakter av et oppslagsverk.

Min vurdering er at dette kan være en nyttig håndbok for foreldre som strever med å orientere seg i forhold til sine rettigheter. Kanskje er det et godt alternativ til å forsøke å få svar direkte fra NAV i disse dager? Temaene er konkret og oversiktlig dekket, og det er lett å finne frem i boken. Hvert kapittel har friske illustrasjoner, og de ulike problemstillingene klargjøres greit ved bruk av konkrete eksempler. Det er likevel ikke nødvendig å ha den i hyllen på legekontolet, selv om den kan være grei å slå opp i for å finne ut av forskjellen på omsorgslønn og pleiepenger.

Anne Kathrine Sebjørnsen
Høyanger legekontolet

Manual for kognitiv atferds-terapi ved autisme og angst

Attwood T.

Asperger syndrom

Høytfungerende autisme og beslektede vansker. Å utforske følelser: Kognitiv atferds-terapi for atferds- og følelses- og angstproblemer. 79 s, ill. Stavanger: Høytvåg forlag, 2009. Pris NOK 175 ISBN 978-82-8216-116-9

Dette arbeidsheftet beskriver et strukturert behandlingsprogram for angstlidelser hos barn med autisme og autisme-lignende lidelser. Målgruppen er stor: lærere, logopeder, ergoterapeuter, foreldre og andre terapeuter. Heftet består

av en introduksjon og et arbeidsprogram eller manual med instruksjoner. Manualen

beskriver et strukturert behandlingsprogram for angstlidelser, i alt seks trinn i en kognitiv atferds-terapeutisk intervensjon som har som mål å øke disse barnas kognitive kontroll over følelser. Programmet er laget for små grupper med barn (alder 9–12 år) med diagnosen Aspergers syndrom, men kan tilpasses ungdom og voksne og brukes i individuell terapi. Introduksjonen gir bakgrunnsinformasjon både om programmet, om kognitiv atferds-terapi, teoretisk forståelse og forskning på effektivitet av programmet.

Forordet er skrevet av oversetteren. I introduksjonen er det uklart hva som er oversettelse av forfatterens egne formuleringer og hva oversetteren har selvstendig ansvar for. Enkelte referanser er til norske forfattere der det burde vært til originallitteratur, likeens absolutte påstander om fenomener uten kilde-referanse. Dette svekker denne delen av arbeidsheftet. Manualen er oversiktlig, med gjennomgang av alle seks sesjoner og greie instruksjoner knyttet til den enkelte sesjon.

Manualen er et praktisk verktøy for alle som har med mennesker med autisme eller liknende tilstander å gjøre. Den bygger på gjeldende kunnskap om hvilke kognitive vansker disse barna strever med og omsetter denne kunnskapen til modifiserte behandlingstiltak i tråd med forskningsbasert kunnskap om hva som er virksom behandling ved mentale lidelser.

Det finnes også en tilsvarende manual for sinne-mestring i tillegg til denne for angst-mestring.

Eili Sponheim

Klinikk for psykisk helse – barn og ungdom
Oslo universitetssykehus, Ullevål

Skatologisk lommeparlør

Valeur J, Berstad A.

Inspeksjon av feces

En praktisk tilnærming. 16 s, tab, ill. Oslo: Tidsskrift for Den norske legeförening, 2009. Pris NOK 50 (inkl. porto). Selges kun hos Studia ISBN 978-82-8071-193-9

tilhører de ferdighetene som fort kunne gått enda dypere i glemmeboken. Nettopp derfor er det forbilledlig at forfatterne tar seg bryet med å systematisere de viktigste momentene omkring denne undersøkelsen.

Heftet tar kort for seg enkelte anamnes-

tiske momenter knyttet til avføring, deretter gjennomgås de ulike aspektene ved inspeksjon og øvrig klinisk vurdering av avføringsprøver. Mikroskopi eller andre feces-analyser er ikke tatt med.

Boken er svært kortfattet, på grensen til knapp. Dette skyldes primært et svært fokusert temavalg. Slik sett kommer poengene godt frem. Samtidig kunne heftet jo vært brukt til å knytte noen flere kommentarer til for eksempel de sykdommene som nevnes, og til øvrige feces-analyser. Antallet illustrasjoner er også begrenset, og ideelt sett kunne enda flere fotografier av eksempel-bekken vært å foretrekke (så underlig det enn høres ut).

Likevel er dette langt på vei et enestående lite eksempel på et hefte som vil være til stor nytte for våre nybakte klinikere, ikke minst som en påminnelse om hvor mye informasjon som kan hentes fra kilder vi fort kunne gått aldeles glipp av.

Lars Aabakken
Medisinsk avdeling
Rikshospitalet

God, men ikke lytefri lærebok i rettsmedisin

Thomsen JL, red.

Retsmedisin

Nordisk lærebog. 2. utg. 464 s, tab, ill. København: FADL's forlag, 2008. Pris DKK 575 ISBN 978-87-7749-499-4

En vanlig måte å dele inn faget rettsmedisin på er å skille mellom den nasjonale og den spesielle (eller internasjonale) delen. Den nasjonale delen omhandler lover og regler som regulerer medisinsk praksis

og vil dermed variere fra land til land. Den spesielle delen er den delen av medisinen som befatter seg med rettslige spørsmål og er det som mange primært vil forstå med «rettsmedisin»: medisinsk sakkyndig-funksjon for vurdering av skader og dødsårsak, påvirkning av rusmidler, estimering av død-tidspunkt osv. I den første utgaven av denne boken var det egne kapitler som omhandlet lovverket i de ulike nordiske landene og som på den måten skulle dekke deler av det nasjonale stoffet. Disse kapitlene er tatt ut i 2. utgave, mens omtalen av dansk lovverk er utvidet, slik at boken nå utelukkende er rettet mot danske forhold. Det er således i mindre grad en «nordisk» lærebok.

Med stort og smått er det 43 kapitler, skrevet av 37 forfattere fra hele Norden (samt en fra Sveits). Alt er oversatt til dansk. Hoveddelen av boken omhandler det som mange mener er rettsmedisin i snever forstand, rettspatologi og klinisk rettsmedisin, men det er også korte, orienterende kapitler om rettsgenetikk, -toksikologi, -psykiatri, -odontologi og -antropologi. Ellers er det kommet til kapitler om dødsfall under fastholdelse (i forbindelse med arrestasjon eller tvang i psykiatrien) og bil-dediagnostikk i rettsmedisinen. Det er også omtale av internasjonalt rettsmedisinsk arbeid, både ved massekatastrofer og ved etterforskning av brudd på menneskerettigheter.

Det er en utfordring å redigere en bok med så mange bidragsytere. Mitt inntrykk er at styringen med fordel kunne ha vært noe strammere. Kapitlene er ganske ujevne i språkbruk (faguttrykk på latin eller dansk), hvor omarbeidede de er fra forrige utgave og i bruk av referanser. Noen kapitler har helt ferske referanser, mens andre ikke har med noen fra de siste ti år. Et fåtall referanser er også ufullstendige eller feilskrevet. Den faglige kvaliteten er også litt ujevn. Gode er for eksempel kapitlene om skuddskader, trafikkulykker, seksuelle overgrep og barnemishandling. Jeg savner egne kapitler om hodeskader og plutselig død av naturlig årsak; disse temaene er spredt flere steder. Hovedinntrykket er likevel at dette er en god bok; omfanget er passende for målgruppen, layouten tiltalende og de fleste bilder og tabeller er informative.

Det er nærliggende å sammenlikne denne boken med den norske som er rettet mot samme målgruppe, nemlig Rognums *Lærebok i rettsmedisin* fra 2001 (1). *Retsmedicin. Nordisk lærebog* er større, særlig dersom man ser på hvor mye plass som er avsatt til den spesielle delen av rettsmedisin. Den er mer oppdatert og har mer påkostet utstyr med bedre bilder, tabeller og skisser. Den store svakheten, sett med norske øyne, er at den danske boken mangler omtale av norsk lovverk. Dette stoffet må hentes fra andre kilder, for eksempel *Jus for leger* (2) eller direkte fra lover og forskrifter. Med dette forbehold kan jeg anbefale boken både til den primære målgruppen – legestudenter – og til andre som av og til møter rettsmedisinske problemstillinger, så som praktiserende leger, politifolk og advokater.

Christian Lycke Ellingsen

Avdeling for patologi
Stavanger universitetssjukehus

Litteratur

1. Rognum TO, red. *Lærebok i rettsmedisin*. Oslo: Gyldendal, 2001.
2. Befring AKC, Grytten NJ, Ohnstad B. *Jus for leger*. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2002.

Den psykiske helsetjenestens teorigrunnlag i nytt lys

Fuchs T.

Das Gehirn – ein Beziehungsorgan

Eine phänomenologisch-ökologische Konzeption. 324 s, ill. Stuttgart: Kohlhammer, 2008. Pris EUR 28
ISBN 978-3-17-019291-1

Målgruppen er de som vil forstå hvordan nevrobiologiens fremskritt utfordrer synet på mennesket og på psykisk helsetjeneste. Boken er innbundet, har få velvalgte illustrasjoner og er vel-skrivet på ukompli-

sert tysk. Forfatteren Thomas Fuchs er både psykiater og filosof. Han er professor i fenomenologisk psykiatri ved Universitetet i Heidelberg. Det er enighet om at hjernen er nødvendig for psykiske funksjoner. Fuchs argumenterer for at det ikke er hjernen isolert sett, men hele mennesket med hjerne og kropp – i sine omgivelser – som sanser, føler, tenker og handler.

Forfatteren hevder at menneskets helhet har to aspekter: et fenomenologisk og et biologisk-økologisk. Disse aspektene er komplementære i forhold til hverandre. De er som to sider på en mynt. Det fenomenologiske aspektet utforsker menneskets subjektive og intersubjektive mening. Opplevelsen av å være en levende kropp står sentralt i Fuchs' fremstilling.

For det biologisk-økologiske aspektet konstruerer Fuchs et interessant tverrvitenskapelig samlebilde basert på nevrobiologi, systemisk biologi og utviklingspsykologi. Hjernens er ikke et atskilt organ inne i skallen som skaper sin egen verden og som på dette grunnlaget sender beskjeder ut i kroppen. Hjernens er et regulerings- og sanseorgan for hele organismen. Bevisstheten er ikke produktet av en isolert hjerne, men av hele organismen i sitt samspill med omgivelsene. Hjerne, organisme og omverden må altså ses på som en dynamisk enhet.

Bevisstheten er et evolusjonsprodukt som har gitt selektive fordeler. Det er ikke noen bevissthet uten hjerne. Men det er normalt heller ingen hjerne uten bevissthet. Det er bevisstheten som forklarer at handling har hensikt. Derfor er det viktig å kunne sette seg inn i hensikter, hevder Fuchs.

Fuchs tar for seg noen konsekvenser av sin teori for den psykiske helsetjenesten. For det første må psykisk lidelse ses på som individuelle livsytringer som omfatter hele pasienten. Den har et fenomenologisk

aspekt. Opplevelsen av eget selv, forholdet til seg selv og relasjonene til andre mennesker er endret. Å bruke hermeneutisk forståelse er en god måte å sette seg inn i dette aspektet på. Psykisk lidelse har også et biologisk-økologisk aspekt. Det må gjøres relevante undersøkelser av hjerne og kropp. Noen ganger kan det påvises spesifikke korrelater til den psykiske lidelsen i hjernen. Pasienten må ses i sine omgivelser, for eksempel oppvekstmiljøet. For det andre beskrives tre måter å drive terapi på: ved å påvirke nevronprosesser (psykofarmaka), ved å fremme læring og modning (samtale/psykoterapi) og ved å intervenere i omgivelsene og i relasjonene til andre mennesker. For det tredje må all behandling forstås som kommunikasjon.

Boken er interessant fordi den presenterer en konsistent teori som knytter sammen filosofi og et tverrfaglig kunnskapsgrunnlag. Fuchs må være en av de legene som har kommet lengst i å formulere et plausibelt nytt paradigme for den psykiske helsetjenesten.

Hans Magnus Solli

Forskningsenheten
Psykiatrien i Vestfold
Tønsberg

Spennende for nerder innen diabetes eller onkologi

Masur K, Thévenod F, Zänker KS, red.

Diabetes and cancer

Epidemiological evidence and molecular links. 148 s, tab, ill. Basel: Karger, 2008. Pris CHF 148
ISBN 978-3-8055-8640-5

Dette er en spennende bok for dem som allerede har god innsikt i glykolysens irrganger eller er familiære med patofysiologien bak kreftutvikling. Den er helt i forskningsfronten hva gjelder en sammenheng mellom

diabetes og kreft fra epidemiologi til molekylærgenetikk.

Type 2-diabetes er assosiert med økt risiko for colon- og pancreaskreft og hepatocellulært karsinom, i tillegg til bryst- og endometriekreft hos kvinner og urinblærekreft hos menn. Et av hovedpoengene i boken er at kreftceller skifter energibalanse fra oksidativ fosforylering til aerob glykolyse. Dette er den såkalte Warburg-effekten som øker lokal laktatproduksjon og senker pH til fordel for kreftcelleproliferasjon. Forfatterne gjennomgår hvordan